

Ecologische quickscan Singel 7 te Gytsjerk

19 april 2021

Auteur:

Vos
ecologisch
onderzoek

Altenaweg 22
9321 XE Altena
Tel: 050 - 7503817
Email: vos@vos-eo.nl

Inleiding

Aan de Singel 7 te Gytsjerk wordt het erf aan de westzijde uitgebreid, zodat er ruimte komt voor een nieuwe hooidroogschuur, zodat het gebruik van plastic sterk kan worden teruggedrongen. Verder is er plaats voor een jongveeststal en een nieuwe mestplaat. De uitbreiding bedraagt ongeveer 1,4 ha. De noord- en westgrens worden gevormd door een nieuw te planten singel.

Voor deze ontwikkeling zal het grasland grotendeels verloren gaan om plaats te maken voor de nieuwe bebouwing en verhardingen. Een deel van de sloot tussen het bestaande erf en de uitbreiding wordt gedempt ten behoeve van de ontsluiting. Er hoeft niet gekapt te worden in de bestaande singelstructuren.

De voorgenomen werkzaamheden, hebben mogelijk effect op beschermde flora en fauna en op beschermde natuurgebieden. Naast soorten die bijzondere bescherming genieten, geldt er een algemene zorgplicht om planten en dieren niet onnodig te verstoren. Daarom dienen flora en fauna en eventuele negatieve effecten in kaart te worden gebracht om deze te kunnen toetsen aan de natuurwetgeving.

Daarom verlangt de gemeente Tytsjerksteradiel een ecologisch onderzoek. In veel gevallen is een uitgebreid ecologisch onderzoek niet nodig en kan volstaan worden met een quickscan. In de ecologische quickscan wordt getoetst aan de natuurwetgeving en wordt aangegeven in hoeverre eventueel aanvullend onderzoek nodig is.

Plan- en studiegebied

Het project- en studiegebied ligt aan de Singel 7, aan de zuidwestzijde van Gytsjerk (gemeente Tytsjerksteradiel, provincie Fryslân). Deze locatie staat historisch bekend als Buitenrust, omdat er vroeger een buitenplaats is geweest met die naam¹ en deze naam wordt nog steeds aangehouden voor de huidige zorgboerderij. Voor inventarisatiedoeleinden wordt een indeling in uurhokken (5x5 km) en kilometerhokken gebruikt om de verspreiding van soorten en vegetaties in kaart te brengen. Het projectgebied en de directe omgeving daarvan liggen in het kilometerhok 188-583 (uurhok 06-42).

Methode

Het onderzoek bestaat uit een veldonderzoek op de locatie en bureaustudie. Op 25 maart 2021 is het projectgebied bezocht en is de aanwezigheid van natuurwaarden in kaart gebracht. Aangetroffen beschermde plant- en diersoorten zijn genoteerd.

Het veldonderzoek is een momentopname. Aan de hand van literatuur en gegevens van

¹ <http://www.stinsenfriesland.nl/BuitenrustGiekerk.htm>

verschillende instanties is onderzoek gedaan om een beeld van de natuurwaarden van het projectgebied aan te vullen. Literatuur betreft onder meer de *Fiskatlas Fryslân* (Melis & Koopmans 2015) en de websites AHN.nl, Bodemdata.nl, HisGis.fa.KNAW.nl, Topotijdreis.nl, Verspreidingsatlas.nl en Fryslân.frl.

Resultaten

Algemene verspreidingsgegevens

In Tabel 1 staat per soortgroep aangegeven welke gegevens er bekend zijn uit het uurhok (5x5 km) waarbinnen het projectgebied ligt. Gegevens over vogels zijn niet via de Verspreidingsatlas beschikbaar en worden in de tekst besproken. Vanuit het landschap wordt ingezoomd op het projectgebied en aangegeven wordt hoe de diverse soorten samenhangen met hun plek in het landschap.

Tabel 1. Aantal soorten in de afgelopen tien jaar in het uurhok 06-42 (Verspreidingsatlas.nl).

Soortgroep	Totaal	Beschermd	Rode Lijst
Vaatplanten	719	-	36 Rode-Lijstsoorten
Mossen	142	-	5 Rode-Lijstsoorten
Korstmossen	99	-	3 Rode-Lijstsoorten
Paddenstoelen	383	-	34 Rode-Lijstsoorten
Vleermuizen	8	8 ² HRIV-soorten in uurhok	2 Rode-Lijstsoorten
Overige zoogdieren	26	2 ³ HRIV-soorten, 3 ⁴ WnbA-soorten zonder vrijstelling, en 18 soorten vrijgesteld ⁵	7 ⁶ Rode-Lijstsoorten
Amfibieën	7	Heikikker, Boomkikker (HRIV) en 5 ⁷ soorten met vrijstelling ⁵	Boomkikker (RL-BE)
Reptielen	3	Ringslang (WnbA)	Ringslang (RL-KW)
Vissen	25	Grote modderkruiper (WnbA)	Alver, Grote modderkruiper, Rivierdonderpad (RL-KW)
Dagvlinders	29	Grote vos en Grote weerschijnvlinder	Grote vos, Kleine parelmoervlinder (RL-KW) en Gele luzernevlinder (RL-BE)
Libellen	37	Groene glazenmaker, Gevlekte witsnuitlibel (HRIV) en Gevlekte glanslibel (WnbA)	5 ⁸ Rode-Lijstsoorten

² Baardvleermuis, Gewone en Ruige dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Laatvlieger (RL-KW), Meervleermuis, Rosse vleermuis (RL-KW) en Watervleermuis.

³ Noordse woelmuis en Otter (HRIV).

⁴ Boommarter, Eekhoorn en Waterspitsmuis.

⁵ Vrijstelling geldt voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en beheer

⁶ Hermelijn, Konijn Wezel (RL-GE), Boommarter, Noordse woelmuis, Waterspitsmuis (RL-KW) en Otter (RL-VN).

⁷ Gewone pad, Kleine watersalamander, Bastaardkikker, Meerkikker en Bruine kikker.

⁸ Glassnijder, Tengere pantserjuffer, Vroege glazenmaker (RL-KW), Groene glazenmaker, Gevlekte witsnuitlibel (RL-BE) en Gevlekte glanslibel (RL-EB).

Landschap en gebiedsbescherming

Het projectgebied ligt aan de zuidwestzijde van de Trynwâlden, een zandrug omringd door venen, met daarop de dorpen Gytsjerk, Oentsjerk en Aldtsjerk. Het landschap gaat hier naar het zuidwesten over van hoog en relatief besloten naar het laag en open landschap van de Riid en de Groote en Kleine Wielen. Op de zandrug vallen de sloten gedurende het voorjaar droog. In het lager gelegen gebied voeren de sloten permanent water⁹. De bodem bestaat uit zwak lemig fijn zand.

Op oude kaarten staat als toponiem de naam Buitenrust. Dit verwijst naar een buitenplaats die rond 1700 werd gebouwd, maar ook daarvoor was er al een boerderij met die naam. Het huis werd halverwege de negentiende eeuw afgebroken en vervangen door een boerderij. De brede, oude eikensingels rond het projectgebied gaan terug op de tijd van de buitenplaats. Vanwege de ouderdom hebben ze waarschijnlijk een hoge ecologische waarde voor dieren en planten¹⁰.

Het projectgebied ligt niet in het Natuurnetwerk Nederland. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is de Groote Wielen op 350 meter naar het zuiden. Veel plantensoorten van de Rode Lijst die uit het uurhok bekend zijn, komen hoofdzakelijk of uitsluitend voor binnen dit natuurgebied en in de ten zuiden daarvan gelegen Kleine Wielen¹¹. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied waarin stikstofgevoelige habitats zijn aangewezen, is de Alde Feanen op meer dan tien kilometer naar het zuiden. De singels staan op de natuur-overzichtskaart van de Provincie aangegeven als *Beheergebied en natuur buiten de Ecologische Hoofdstructuur*.

Projectgebied

Het projectgebied (ca 1,4 ha) bestaat uit het grasland met de sloot aan de oostzijde en de aansluiting op het bestaande erf. Het grasland loop verder door naar het westen en is omringd door ondiepe sloten met vooral aan de zuidzijde zichtbare invloed van kwelwater (ijzeruitvlokking). Daaromheen liggen aan de noord-, oost- en zuidzijde de al genoemde brede, oude eikensingels met Hulst in de ondergroei.

Vaatplanten,

In het grasland is Engels raaigras dominant en komen regelmatig kruiden voor zoals Witte klaver, Madelief, Kruipende boterbloem, paardenbloem en zuring. In het grasland liggen ondiepe greppels met Fioringras. In de sloten, die 's zomers grotendeels droogvallen, overheerst Mannagras. Het betreft algemene plantensoorten. Daarnaast kan de Rode-Lijstsoort Kamgras (RL-GE) voorkomen. Deze soort is gebaat bij beweiding. De aanwezigheid van beschermde plantensoorten is op basis van de bekende verspreiding en het veldbezoek uitgesloten. Het

⁹ In de permanent watervoerende sloten komen soorten voor als Brede waterpest (RL-GE), Plat, Spits en Stomp fonteinkruid (RL-KW)

¹⁰ Met mogelijk Bosaardbei, Dubbelloof, Gele kornoelje (RL-GE) en Bottelroos (RL-BE).

¹¹ Blauwe knoop, Krabbenscheer, Moerasbasterdwederik, Waterdrieblad, Wilde gagel (RL-GE), Galigaan, Heemst, Moeraslathyrus, Spaanse ruiter, Veenreukgras, Waterscheerling (RL-KW) Klein glaskroos en Ronde zegge (RL-BE).

grasland is ongeschikt voor de overige Rode Lijstsoorten die uit het uurhok bekend zijn¹².

(Korst)mossen en paddenstoelen

Er komen algemene soorten mossen en paddenstoelen voor. Korstmossen zijn niet in het grasland aangetroffen. Kostmossen groeien vaak op bomen en stenen. Het gaat bij de Rode-Lijstsoorten om soorten van zeer specifieke omstandigheden die in het projectgebied ontbreken. Bijzondere waarden op het gebied van (korst)mossen en paddenstoelen zijn in het grasland uitgesloten. Daarentegen hebben de singels, buiten het projectgebied, een hoge waarde voor deze soortengroep.

Vleermuizen

De omgeving van het projectgebied heeft een hoge waarde voor vleermuizen. De bomen in de oude singels kunnen als verblijfplaats worden gebruikt door Baardvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Rosse vleermuis en Watervleermuis. Ook kunnen vleermuizen foerageren in de stal. In de gebouwen kunnen Gewone dwergvleermuis en Gewone grootoorvleermuis verblijven. De singels en sloten zijn voor deze soorten belangrijk als foerageergebied. Daarnaast kunnen de singels als vliegroute fungeren. De waarde van het grasland in het projectgebied als foerageergebied is verwaarloosbaar.

Overige zoogdieren

Er komen algemene soorten zoogdieren voor. Tijdens het veldbezoek liepen er vier reeën en een haas in het grasland. Verder zijn Egel, (spits)muizen en kleine marters, zoals Hermelijn en Wezel te verwachten. In het projectgebied en in de aangrenzende singels zijn geen sporen en vaste verblijfplaatsen van Boommarter, Eekhoorn en Otter aangetroffen. De slootranden zijn ongeschikt als leefgebied voor Noordse woelmuis en Waterspitsmuis. Overige beschermde soorten zijn op basis van het biotoop en de bekende verspreiding uitgesloten.

Vogels

Tijdens het veldbezoek waren diverse vogelsoorten actief. In het grasland foerageerde een zwarte kraai. In één van de sloten zwom een paartje Wilde eend. Voor deze soorten fungeren de singels als broedbiotoop. In de singels baltten Grote bonte specht, Heggenmus, Koolmees, Pimpelmees, Vink en Winterkoning. Verder waren Houtduif en Merel aanwezig. De waarde van de singels voor broedvogels is groot vanwege de ouderdom van de bomen en de omvang van deze groenstructuren. Ten zuiden van de singels bij het projectgebied baltte een Buizerd. Binnen 75 meter van het projectgebied zijn geen nestlocaties van roofvogels aangetroffen. In de boerderij broedt jaarlijks een paartje Kerkuil. Tijdens het veldbezoek waren op het bestaande erf een witte kwikstaart, een baltende huismus en diverse paartjes Holenduif aanwezig. Het grasland heeft vanwege de besloten ligging weinig of geen waarde voor weidevogels.

Buiten de broedperiode gebruiken trekkende en overwinterende vogels het gebied om er te

¹² Naast de eerder genoemde soorten betreft het Gewone agrimonie, Korenbloem, Stijve ogentroost (RL-GE), Bolderik, Slofhak, Engels gras, Rapunzelklokje, Steenanjer, Zomerklokje, Gewoon kweldergras, Veldsalie, Stengelloze sleutelbloem (RL-KW) en Wilde kievitsbloem (RL-BE).

foerageren en te rusten.

Amfibieën

In het projectgebied komen algemene amfibieën voor, zoals Bastaardkikker, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander. Uit het uurhok zijn ook de minder algemene soorten Boom- en Heikikker bekend. De waarneming van de Boomkikker (HRIV, RL-BE) ligt ver buiten het verspreidingsgebied van de soort en betreft waarschijnlijk een ontsnapt individu. Van een populatie in de omgeving van het projectgebied is geen sprake. De Heikikker (HRIV) leeft in de Groote Wielen en het daaraan grenzende netwerk van natte natuurgebieden. De aanwezigheid van deze soort in het projectgebied is uitgesloten.

Vissen

De sloten en greppels rond het projectgebied vallen 's zomers geheel of grotendeels droog. In dit ondiepe water zijn kleine, algemene vissoorten als Tiendoornige stekelbaars te verwachten.

Daarnaast komt ook de Grote modderkruiper (WnbA, RL-KW) in het uurhok voor. Deze soort is te verwachten in randveengebieden in verlandingssituaties. Het projectgebied ligt volgens de bodemkaart in een gebied met veldpodzolgronden (Hn21), aan de rand (ten noorden) van het veengebied van de Riid en de Groote Wielen. De sloot ten noorden van het plangebied is door de aanwezigheid van verlandingsvegetatie mogelijk geschikt voor de Grote modderkruiper. Deze sloot staat in open verbinding met de rest van het watersysteem.

De sloot aan de oostzijde is door dammen afgescheiden van de sloten aan de noord- en zuidzijde. De dammen zijn ca zes meter breed en de duikers zijn dichtgeraakt. Het waterpeil in het sloottraject van ca 100 meter beweegt mee met het grondwater. De bodem bestaat uit hard zand. Een groot deel van de watergang ligt in de schaduw van de singel met een detrituslaag van rottend blad. Als leefgebied is het ongeschikt voor de Grote modderkruiper.

De aanwezigheid van overige streng beschermde en bedreigde soorten is op basis van de bekende verspreiding en het biotoop uitgesloten.

Dagvlinders

In het projectgebied komen algemene soorten dagvlinders voor. De singels bieden mogelijk een geschikt leefgebied voor de Grote vos door de (spaarzame) aanwezigheid van wilgen en Zoete kers. De Grote weerschijnvlinder wordt meer verwacht in vochtige bossen met veel wilgen en is in de singels uitgesloten. Het gebied is ongeschikt voor zeldzame soorten als Kleine parelmoervlinder en Gele luzernevlinder.

Libellen

De sloten fungeren als voortplantingsbiotoop voor algemene soorten libellen. Beschermde en bedreigde soorten, zoals Groene glazenmaker en Gevlekte witsnuitlibel zijn uitgesloten vanwege de afwezigheid van goed ontwikkeld voortplantingsbiotoop.

Overige soortgroepen

In het projectgebied en de directe omgeving ervan komen algemene soorten ongewervelde dieren voor. Overige beschermde soorten zijn uitgesloten op basis van de bekende verspreiding en het biotoop.

Effecten

Werkzaamheden en uitstraling

- De sloot aan de oostzijde wordt over een lengte van ca 20 meter gedempt;
- Ca 1,4 ha grasland wordt grotendeels verhard en bebouwd;
- In de gebruiksfase vinden er agrarische activiteiten plaats zoals op het bestaande erf;
- Aan de noord- en westzijde worden bomen en struiken geplant ten behoeve van de landschappelijke inpassing van het erf (ca 120 + 120 m).

De aanleg van het erf wordt gerealiseerd in 2021.

Effecten op vleermuizen

Negatieve effecten kunnen optreden als de singels en sloten verlicht worden door buitenverlichting. Hierdoor neemt de kwaliteit van het foerageergebied af en kunnen vliegroutes worden verstoord. Negatieve effecten van het verdwijnen van grasland op vleermuizen zijn uitgesloten, omdat deze graslanden geen belangrijk foerageergebied is en het oppervlak relatief gering.

Effecten op de vegetatie

De vegetatie in het projectgebied verdwijnt grotendeels of geheel bij het aanleggen van het erf. Daarbij gaan algemene soorten planten, mossen en paddenstoelen verloren. Ook kunnen daarbij groeiplaatsen verloren gaan van de Rode-Lijstsoort Kamgras (RL-GE). Negatieve effecten op de populatie van deze soort worden niet verwacht. De bedrijfsvoering (biologische landbouw) met de daarbij relatief extensieve bedrijfsvoering waarbij diversiteit van de graslanden bevorderd wordt in combinatie met de beweiding maakt dat er op het bedrijf duurzaam biotoop voor deze soort aanwezig is.

Effecten op overige soorten

De werkzaamheden hebben een beperkte uitstraling. Negatieve effecten kunnen optreden ten aanzien van dieren die in het grasland leven. Niet uitgesloten is dat vogels in het grasland broeden en dat er bij werkzaamheden in de broedperiode nesten verloren gaan. Negatieve effecten op dieren in de omgeving zijn uitgesloten.

Voor allerlei plant- en diersoorten zijn de perceelranden met sloten een belangrijk leefgebied. Door nieuwe aanplant van bomen en struiken aan de west- en noordzijde ontwikkelt zich meer leefgebied voor vogels en andere dieren. Negatieve effecten op overige bedreigde en beschermde plant- en diersoorten zijn uitgesloten.

Effecten op natuurgebieden

De werkzaamheden hebben een lokale uitstraling. Negatieve effecten ten aanzien van Natura 2000 en het NatuurNetwerk Nederland zijn uitgesloten.

Conclusies en advies*Vleermuizen*

Negatieve effecten op foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen kunnen worden voorkomen door de volgende maatregelen te treffen:

- Buitenverlichting 's nachts niet permanent aan, maar alleen tijdens gebruik en aanwezigheid;
- Buitenverlichting zo richten dat sloten, oevers en singels niet belicht worden. Dit kan door het licht op het erf te richten;

Broedvogels niet verstoren

De werkzaamheden kunnen broedende vogels verstoren. Dit is verboden en daarvoor is ook geen ontheffing mogelijk. Om negatieve effecten op broedende vogels te voorkomen, is het meest zekere om te wachten tot na het broedseizoen. De kans dat er vogels gaan broeden wordt ingeschat als klein. Als vastgesteld is dat er geen vogels broeden, kan er ook tijdens het broedseizoen worden gewerkt.

Zorgplicht

Daarnaast geldt een algemene zorgplicht. Het verstoren, verwonden of doden van dieren (en planten) moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Wanneer er bijvoorbeeld amfibieën worden aangetroffen op de bouwplaats kunnen deze het beste worden opgepakt en verplaatst naar een plek in de omgeving, buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Beschermde natuurgebieden

Negatieve effecten op beschermde natuurgebieden zijn uitgesloten. Er zijn geen vervolgstappen nodig.

Aanvullend ecologisch advies

Het volgende advies is vanuit de natuurwetgeving niet verplicht, maar kan de ecologische kwaliteit sterk verbeteren:

- Kies voor de landschappelijke inpassing voor inheemse besdragende struiken. Op veel plekken (en ook in de naburige singels) leiden struiken een kwijnen bestaan in de schaduw van bomen. Veel kleine vogels, waaronder veel soorten die op de Rode Lijst staan, zijn afhankelijk van een goed ontwikkelde struiklaag. Ook voor dagvlinders en allerlei andere dieren zijn randen met struiken essentieel. Grote bomen hoeven niet aangeplant worden, maar komen na verloop vanzelf (bijvoorbeeld Gewone es, Zomereik).
- Fruitbomen kunnen hierin een aanvulling zijn, maar voor een goede ontwikkeling van de struiken spaarzaam aanplanten. Denk daarbij aan oude fruitrassen (genetische variëteit).

- Aanplant kan het beste op een klein walletje, zodat de aanplant “droge voeten” heeft, wat de groei ten goede komt. Reserveer vanuit de jonge aanplant tenminste twee meter (totale breedte aanplant tenminste 4 meter). Het beheer kan uitgevoerd worden door de aanplant uit te rasteren, waarbij de runderen de takken die naar de afrastering toegroeien zullen gaan bijhouden. Door de begrazing zullen de struiken zich meer gaan vertakken waardoor de begroeiing dichter wordt. In het begin kan de afrastering dicht bij de aanplant staan, zodat er rond de aanplant minder verruiging optreedt.
 - Aanbevolen soorten: Gele en Rode kornoelje, Eenstijlige en Tweestijlige meidoorn, Kardinaalsmuts, Gewone vogelkers, Sleedoorn, Wegedoorn, Vuilboom, Zwarte en Rode bes, Kruisbes, Hondсроos, Egelantier, Boswilg, Gewone vlier en Gelderse roos.
-